

GUÍA DE CONSUMO RESPONSABLE

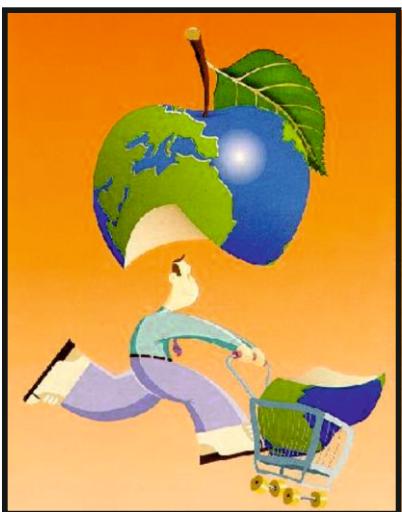

sociedade de consumo na era da globalización

A globalización é un proceso económico, tecnolóxico, social e cultural a gran escala, baseado na comunicación e interdependencia entre os distintos países do mundo unificando os seus mercados, sociedades e culturas, a través dunha serie de transformacións sociais, económicas e políticas que lles dan un carácter global. A globalización é un proceso dinámico producido polas sociedades que viven baixo o capitalismo democrático ou a democracia liberal, que impulsaron un nivel considerable de liberalización nas políticas económicas, no ordeamento xurídico e económico e nas relacóns internacionais.

A globalización caracterízase na economía pola integración das economías locais nunha economía de mercado mundial onde os modos de producción e os movementos de capital configúranse a escala mundial, cobrando maior importancia o rol das empresas multinacionais e a libre circulación de capitais xunto coa implantación definitiva da sociedade de consumo.

Todo este proceso acelerouse nos últimos anos por varios motivos, apoiados na revolución tecnolóxica. O principal é o triunfo dos aspectos liberalizadores, é dicir, a redución do poder e o papel dos estados, que hoxe ocupan os «mercados» dominados por empresas multinacionais, que en lugar de proveer servizos aos seus cidadáns, como facían os estados, só procuran o máximo beneficio económico. Un segundo aspecto, apoiado nos aspectos liberalizadores, é a «mobilidade», tanto das mercancías como de capitais e das estruturas de producción (por exemplo, as fábricas lévanse a lugares onde a man de obra é máis barata).

Sociedade de consumo, é un termo usado en economía e socioloxía, para definir a esta sociedade cun avanzado desenvolvemento industrial caracterizado polo consumo intensivo de bens e servizos. Éste modelo de sociedade basease en producir moitas mercancías, preferiblemente de curta duración, de desgaste rápido e que non podan ser renovadas, para obligar ao consumidor a mercar cada vez máis. Con este modelo de sociedade inténtase fomentar o consumo desenfreado e sacar o máximo rendemento e beneficio económico sen ter en conta as consecuencias.

A publicidade existe para aumentar o consumo. Vivimos nunha era de apariencias, de “exhibición”, onde, dependendo da roupa que leves ou a marca que uses serás valorado de diferente maneira, valéndose do desexo das persoas de sentirse aceptadas a través da compra de determinados produtos capaces de darriles un toque de distinción.

A publicidade ten múltiples consecuencias: incide no comportamento dos consumidores, ten un enorme poder de persuasión e é quen de facernos mudar de costumes e levarnos a un consumo irresponsable. De feito, a publicidade é un enorme negocio que move miles de millóns de euros. Como resultado das súas campañas desfacémonos de obxectos aínda útiles e con moita vida por diante para cambialos por outros que simplemente son a novidade ou o último, eliximos marcas e non produtos, e apenas reparamos onde se produciron, como ou en que condicións.

A publicidade en papel contribúe en grande medida a aumentar os residuos. Esta propaganda que non solicitamos supón unha molestia, así como un gasto innecesario. A meirande parte adoita presentarse en papeis moi caros, plastificados, branqueados con cloro, con tinturas tóxicas, etc., o que dificulta a súa reciclaxe. Pola contra, podería evitarse, reducirse e elaborarse en papel reciclado e reciclable.

Sé crítico coa publicidade: pensa ben se cada vez que che queren vender algo non te están tentando enganar e manipular, creándoche novas necesidades que non te van facer máis feliz.

que é consumo responsable

A maior causa do deterioro continúo do medio ambiente global é o insostible modelo de producción e consumo dos países industrializados e a degradación ambiental asociada á pobreza dos países en desenvolvemento.

O consumo consciente consiste en interesarse polas repercusións dos nosos actos de consumo: qué mercamos, onde e cómo foi producido (respeto ao medioambiente, dos dereitos dos traballaodres que o producen, ...), cómo chegou a nós e onde o mercamos. Trátase de procurar que os nosos hábitos de consumo sexan ambiental e socialmente sostibles.

O consumo responsable é un concepto amplio que ten unha correspondencia con todos os tipos de consumo que realizamos: roupa, servizos turísticos responsables, enerxía, alimentos etc. Podémolo sintetizar en tres bloques:

1.-Un Consumo Ético, no que se introducen os valores como unha variable importante á hora de consumir ou de optar por un produto.

2.-Un Consumo Ecológico, que ademais de incluir as famosas "erres" do movemento pola sostibilidade: Reducir, Reutilizar e Reciclar, tamén inclúe elementos como a agricultura e gandeiría ecolóxicas e a opción pola producción artesanal, etc.

3.-Un Consumo Social ou Solidario, no que entraría tamén o Comercio Xusto, é dicir, o consumo no referido ás relacións sociais e laborais nas que se elaboran os produtos. Trátase de pagar o xusto polo traballo realizado.

O noso consumo influe no rumbo da sociedade e no mundo en que vivimos, trátase dunha potente ferramenta de transformación social, posto que ao mercar algo fomentamos o modo no que se está a producir.

Qué podemos facer os consumidores?

Ter coñecemento das relacións económicas e sociais agochados detrás dos produtos que consumimos. Cando falamos de dereitos humanos refírimos aos dereitos civís, políticos, sociais e económicos. Como consumidores temos un papel no respeito e defensa destes dereitos. Os fabricantes son responsables das condicións ecolóxicas e sociais de producción dos produtos que llevan o seu nome. Os comerciantes son co-responsables dos produtos que venden. Como consumidores somos responsables do que mercamos.

decálogo do consumo responsable

1. Preguntarnos se o que imos mercar é realmente necesario ou un capricho
2. Administrar os nosos cartos de forma coherente cos nosos principios
3. Buscar alternativas que reduzan o uso de materias primas e enerxía.
4. Plantexarnos que tipo de comercios queremos favorecer.
5. Valorar a calidade das cousas que mercamos
6. Informarnos das repercusións sociais e medioambientais do que mercamos
7. Pedir máis información ao persoal dos comercios nos que mercamos.
8. Exercer os nosos dereitos como consumidoras, denunciando se nos sentimos enganadas.
9. Manter e coidar as cousas para ampliar a súa vida útil.
10. Cando tiremos algún produto, facelo selectivamente para fomentar a reciclaxe dos materiais dos que está feito.

alternativas: onde mercar

comercio local

Cada vez que mercamos algo establecemos unha relación comercial co resto do mundo. É importante ser conscientes de que en cada un dos nosos actos de consumo apoiamos a maneira na que se produciu esa mercadoría. Noutras palabras: dado que somos parte do problema, está nas nosas mans parte da solución.

O comercio local minorista é un dos indicadores do nivel de vida dun territorio, pero tamén resulta fundamental na vida social e cultural das nosas vilas. O número e a “saúde” dos establecementos de comercio pólo miúdo indícanos cal é o nivel de dinamización social e económica dunha zona.

Por outra banda, o consumo nos establecementos do comercio local ten un impacto beneficioso dentro do propio territorio; ademais de crear o mesmo número de empregos que poida xerar unha empresa que ven de fora, os beneficios quédanse na zona, e na maioría dos casos invístense novamente dentro do propio territorio.

Para o teu entorno é importante o consumo a través de circuitos curtos; é dicir consumir produtos e servizos producidos e comercializados no entorno mais próximo. O feito de consumir produtos locais no comercio local e utilizar os servizos ofrecidos na comarca beneficia directamente a ese mesmo entorno do que formamos parte.

alternativas: onde mercar

comercio xusto

O concepto de Comercio Xusto aplícase ás operacións comerciais que potencian a posición económica dos pequenos produtores e propietarios co fin de garantir que non queden marxinados da economía mundial. Apunta a países en vías de desenvolvemento e consta de dous elementos principais:

- Garantir que os produtores, incluidos traballadores, teñan unha participación do beneficio total
- Mellorar as condicions sociais dos traballadores.

principios do comercio xusto

- Salarios e condicións de traballo dignas para quen traballa.
- Simplificación da cadea comercial.
- Apoio ao fortalecemento das redes de comercio local, ligándoas a movementos sociais existentes.
- Fomentar que a maior parte da transformación dos produtos se realice no país de orixe.
- Ausencia de explotación infantil, e de modelos de traballo escravizantes.
- Procesos produtivos respectuosos co medio ambiente.
- Ausencia de discriminación por razón de xénero.
- Produtos de calidade elaborados de xeito artesanal ou semi-industrial (favorecendo a agricultura ecolóxica).
- Compromiso comercial a longo prazo e pagos parciais a quen produce por adiantado.

alternativas: onde mercar agricultura ecolóxica

Como dicimos antes, a maior causa do deterioro continúo do medio ambiente son os modelos de producción que se están a utilizar, e a agricultura é un dos melhores exemplos.

A agricultura ecolólica, tamén coñecida como orgánica ou biolólica, é un sistema agrario baseado no uso óptimo dos recursos naturais, sen empregar produtos químicos de síntese, ou organismos xenéticamente modificados (traxénicos), nin para abono nin para combatir as pragas. Deste xeito obtense alimentos orgánicos, consérvase a fertilidade da terra e respéitase o medio ambiente (non se contaminan as augas nin o solo), todo de maneira sostible e equilibrada.

En alimentación, este sistema pódese utilizar na producción de prácticamente todos os produtos agroalimentarios: lácteos, cárnicos, horta, froitas, viños, ...

A producción ecolólica está regulada por unha estrita normativa da Unión Europea, que recolle esixencias en materia de producción vexetal e animal, así como de inspección, certificación e etiquetado. O resultado é que os alimentos ecolóxicos están sometidos a controis adicionais, realizados por entidades de certificación autorizadas e independentes, que garanten a súa autenticidade.

alternativas: onde mercar consumo ecolóxico

Os principais beneficios deste sistema de producción inflúen en varios aspectos:

Beneficios para os consumidores, que mercan produtos máis saudables e ricos, posto que chegan antes ao consumidor (hai menos intermediarios).

Beneficios ambientais, ante o menor uso produtos químicos contamínase menos o entorno, as augas e a terra das explotacións.

Beneficios para a economía local, posto que xeralmente son pequenos produtores locais, que como indicamos sobre o comercio local, despois reinvirten o seu beneficio no seu entorno máis próximo.

Beneficios para os propios labregos, que obteñen un prexo máis xusto polo seu traballo, e teñen que manipular menos produtos químicos perigosos.

Pero os modelos de producción ecolólica non se limitan ao sector da agricultura e a gandeiría. Nos últimos anos este sistema de producción estendeuse a case todos os sectores: desde os produtos de limpeza, ata determinados servizos, como poderían ser os establecementos turísticos.

O Consumo ecolóxico pódese plantexar desde diferentes perspectivas:

- Elixindo nas nosas compras produtos que, na súa fabricación, cumpren uns requisitos para non xerar unha degradación medioambiental.
- Discriminando produtos que na súa fabricación precisan máis consumo de recursos naturais.
- Tendo en conta a posibilidade de sustituir produtos contaminantes (plásticos,...) por outros naturais ou biodegradables (madeira, cartón, ...), e avaliando as características dos produtos, o seu envasado, os embalaxes, etc, para reducir a xeración de residuos co noso consumo.

resíduos

Na actualidade, vivimos nunha sociedade de “usar e tirar”, onde todo se merca sabendo que o facemos por un tempo limitado e que o tiraremos para mercar outra cousa cando se estropee ou apareza no mercado outro modelo ou marca máis atractiva.

Nos últimos douscentos anos, o sistema industrial rompeu o equilibrio. Danse máis operacións que perxudican á natureza, como a tala indiscriminada de árbores ou a crecente extracción de materias primas que non poden ser reutilizadas e que son transformadas en produtos que pronto serán basura.

un mundo insostible para as xeracións futuras

“A contaminación e a basura soprepasan a capacidade de absorción e transformación do planeta” como indica o informe PNUD de Nacións Unidas. Producir menos basura, e a súa vez reutilizar e reciclar vólvese unha necesidade ineludible, tanto ecolóxica como ética. A saúde do planeta e a vida das futuras xeracións están en xogo.

reducir os residuos

En España, cada persoa produce máis de 500 kilos de lixo ao ano. A maioría destes residuos non se separan correctamente, polo que procesos como a reciclaxe ou a eliminación son menos efectivos e más costosos. Recoméndase, á hora de reducir o volume de residuos que producimos, mercar cousas co mínimo de embalaxes e que usen materiais reciclables.

separación de residuos

Para desfacerse axeitadamente e sen risco para a saúde humana e o noso medio ambiente, debemos segregar os residuos nos distintos tipos de contedores. Así facilitase o seu tratamento e as posibilidades e a calidade dos procesos de reciclaxe son maiores e menos costosos, o que beneficia ao total da cidadanía, posto que cos nosos impostos páganse estes servizos.

consumo de recursos e de enerxía

Utilizar os recursos de forma racional, non só supón un aforro económico, posto que o medio ambiente beneficiase tamén dunha maior eficiencia no uso final dos recursos, beneficánose tamén o usuario e a sociedade no seu conxunto.

En relación ao uso da enerxía, non só falamos dun aforro económico para nos como consumidores e para o Estado, que terá que importar menos petroleo e cabón, que logo nos cobran vía impostos. Enfrontámoss ao problema do cambio climático e a búsqueda de solucións pasa por acabar co despilfarro de enerxía.

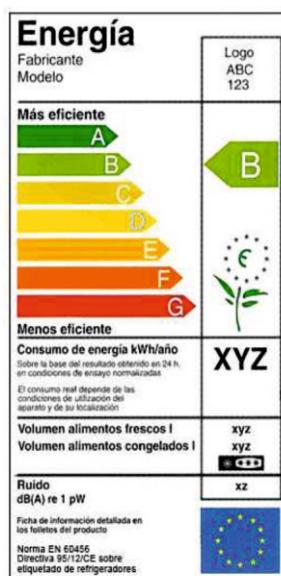
medidas de aforro enerxético

- Usar bombillas de baixo consumo significa un aforro de máis do 50% no consumo.
- Apagar e desconectar os aparatos eléctricos cando non van ser usadas. Os aparatos que quedan co reloxo, ou a lucescencia vermella do televisor, consumen, ao desconectalos podemos aforrar uns 50 € ao ano.
- Usar electrodomésticos etiquetados coa etiqueta enerxética. Cada letra supón un aforro enerxético importante con respecto á letra anterior.
- Utilizar o coche o imprescindible. Camiñar é bo para a saúde e só consume zapato.

etiqueta enerxética

Comprar equipos eficientes é importante e son sinxelos de identificar grazas á etiqueta enerxética. Esta etiqueta ten que estar, obrigatoriamente, en cada electrodoméstico que se pon á venda. Os electrodomésticos que teñen establecido este etiquetado son:

- frigoríficos e conxeladores
- lavadoras e secadoras
- lavalouzas
- lámparas domésticas
- fornos eléctricos
- aire acondicionado.

alimentación – soberanía alimentaria

No referente ao sector alimentario consumir de forma responsable implica procurar alimentos producidos con sistemas respetuosos co medioambiente, a ser posible cultivados ou criados nun entorno próximo, promovendo así un medio rural vivo e produtivo e baseado nos produtos de tempada.

Nos últimos anos xurdiu, a nivel internacional, o concepto da Soberanía Alimentaria, que básicamente sería a facultade de cada Estado para definir as suas propias políticas agrarias e alimentarias de acordo a obxectivos de desenvolvemento sostible e seguridade alimentaria. Esto implica a protección do mercado doméstico contra os produtos excedentarios que se venden máis baratos no mercado internacional.

A Soberanía Alimentaria da prioridade ás economías e mercados locais e nacionais, e otorga o poder da xestión dos recursos aos labregos. Procura limitar o uso de sementes industriais, para dar protagonismo ás variedades locais, más adaptadas aos nosos ecosistemas. Xa esta ben de mercar tomates que non saben a nada, leite que non é máis que auga de cor branco, etc.

Os sistemas de consumo local son unha alternativa aos modelos de corporacións globais onde os produtores e os consumidores están separados por unha gran cadea de procesadores ou manufactureiros, intermediarios e especuladores, que se levan os beneficios mentras os labregos e gandeiros apenas cubren gastos.

algunhas razóns para consumir produtos locais

- 1.- Comer produtos locais é bo para a economía local. Un euro gastado en productos locais xenera o dobre para a economía local.
 - 2.- Os produtos son máis frescos que os que veñen de lonxe e botan semanas metidos en cámaras frigoríficas.
 - 3.- Saben mellor. Un producto recolectado onte, cando xa está maduro, ten máis sabor.
 - 4.- Tardan máis en estropearse.
 - 5.- Reducimos as emisións contaminantes, os transportes necesarios son menores.
 - 6.- Sabemos de onde veñen e son máis baratos. Coñecemos a quen produce e como traballan.
 - 7.- Impides monopolios. O 80 % dos produtos de alimentación vendidos en España pertencen a 5 empresas, que marzan prezos, variedades,..
-

democracia e participación

Se realmente pensas que o mundo non vai ben e que sería necesario cambiar cousas, non vale de nada cruzarse de brazos e protestar. É necesario actuar e afortunadamente vivimos nun país democrático no que existen fórmulas para que a cidadanía teña a opción de decidir e defender os seus dereitos.

Asociacións de consumidoras e consumidores: nacidas ao amparo da lei que protexe ao consumidor, foron adquirindo importancia á vez que as persoas reclamaba os seus dereitos, sobre todo frente as estafas, ao mal estado dos produtos ou a deficiente atención á clientela de comercios e empresas. O seu traballo vai dirixido á mellora e profundización nas normativas que defenden ao consumidor e consumidora e no seu asesoramento ante as reclamacións. Algúns exemplos serían a OCU, ANFACO, etc, que son os que vemos nas novas cando hai grandes reclamacións contra empresas, pero hai moitas máis asociacións especializadas, por exemplo, no referente á banca está ADICAE. Se queres máis información ver SABER MAIS: ENLACES DE INTERESE

asociacionismo e consumo responsable

No referente ao mundo do Consumo Responsable existen varias fórmulas que se utilizan para organizarse en grupos que fomentan e practican un consumo máis responsable, facilitando así o acceso a certos produtos e informacions. As fórmulas más habituais son as Cooperativas de Consumo Responsable e os Grupos de Consumo Ecolóxico.

Estes colectivos agrupan a xente dun mesmo entorno –barrio, cidade, comarca...– co obxectivo de levar a cabo un consumo alternativo, ecolóxico, solidario co mundo rural, relocalizando a alimentación e establecendo unhas relacións directas entre quien consume e quien produce a partir do que se chaman circuitos curtos de comercialización (curtos porque existen poucos intermediarios)

Algunhas características comúns destes grupos:

- Xorden de iniciativas sociais/cidadás
- Promoven a participación democrática das persoas participantes
- Creen no reparto xusto e na cooperación
- Promoven a economía local
- Fomentan a adquisición e intercambio de produtos ecolóxicos e locais

propostas a poñer en práctica

Usa o coche o menos posible, comparte vehículo para ir a traballar sempre que sexa posible. Hai outras alternativas: a bicicleta, camiñar,...

Apaga as luces e os interruptores a tempo

Desconecta os aparatos eléctricos que non esteas utilizando, tamén consumen.

Usa bombillas de baixo consumo

Usa pilas recargables

Instala enerxías renovables na túa casa e pide que as instalen no teu concello, ainda que sexa para o alumado público

Pecha a billa da auga: fregando os pratos, cepillando os dentes, cando laves os alimentos,...

Separa o lixo para facilitar a súa recollida e tratamento

Reivindica zonas verdes, pranta árbores, rodeate de prantas

Usa produtos ecolóxicos, non contaminantes

Renuncia á comida rápida, cociña e come na casa, é máis barato e sano

Renuncia á cultura do plástico, cambia a bolsa de plástico pola cesta ou bolsa de tela de sempre

Reutiliza, recupera e reutiliza

para saber más

sobre consumo responsable

Red de Economía Alternativa y Solidaria: <http://www.economiasolidaria.org/>

Consumo Responsable: <http://www.consumoresponsable.org>

Banca Ética FIARE: www.fiaregz.wordpress.com

consumo responsable e produtos locais no entorno

Agroalimentaria do Eume: www.agroalimentariadoeume.org

Mercanaspontes: www.mercanaspontes.com

Cooperativa A Xoaniña: www.cooperativaxoaninha.org

Asociación Camaco As Pontes: Avda. Ferrol, 55. As Pontes

comercio xusto

A Cova da Terra: www.covadaterra.org

Panxea: www.panxea.org

Ideas: www.ideas.coop

Intermon Oxfam: <http://www.intermonoxfam.org/>

Coordinadora Estatal de Comercio Justo: <http://comerciojusto.org/>

soberanía alimentaria

Iniciativa pola Soberanía Alimentaria dos Pobos: <http://www.soberaniaalimentar.info>

Soberanía Alimentaria: <http://www.soberaniaalimentaria.net>

Vía Campesina: <http://www.viacampesina.org>

asociacións de consumidores: defensa dereitos

FACUA- consumidores en acción: <http://www.facua.org>

OCU- consumidores y usuarios: <http://www.ocu.org>

CEACCU- federación asociaciones: <http://www.ceacca.org>

ADICAE- usuarios de bancos y cajas: <http://www.adicae.org>

ASOCIACIÓN EUROEUME

Rúa Capela, 21.

15320 As Pontes

Telf: 981 440729

Fax: 981 440668

Mail: info@euroeume.org

Web: www.euroeume.org

financiado por:

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE SANIDAD, POLÍTICA SOCIAL
E IGUALDAD

POR SOLIDARIDAD
OTROS FINES DE INTERÉS SOCIAL

diseño e contenidos elaborados por:

